

повноваження в напрямі проведення оперативно-розшукової діяльності та використання її результатів у слідчій і судовій практиці.

Антикорупційне законодавство України передбачає заходи, спрямовані на реформування судової влади в Україні, усунення ризиків корупції в судочинстві та діяльності органів кримінальної юстиції. Реформування правоохоронних органів, ліквідацію найбільш корумпованих підрозділів, створення місцевої поліції нині вже здійснюють.

Таким чином, в Україні після Революції гідності запрацював, хоча й повільно, цілісний правовий та інституційний механізм запобігання корупції. Прорахунки в його застосуванні ще будуть, однак саме з метою їх мінімізації та задля виконання завдання запобігання та протидії корупції як важливого напрямку зміцнення національної безпеки України й відбуваються такі наукові заходи, як ця Міжнародна науково-практична конференція.

Гребенюк Максим Васильович,
керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У сучасних умовах важливим для нашої держави є вивчення й опанування кращих практик позитивного досвіду окремих країн ЄС з метою визначення дійсно корисних підходів, придатних для застосування в нашій державі в межах реалізації пріоритетних засад державної антикорупційної політики.

Республіка Польща. За Індексом сприйняття корупції Transparency International [1], у 2016 році Польща посіла 30 місце із 168 країн світу, що є достатньо високим показником – другим серед країн Східної Європи після Естонії. Центральне антикорупційне бюро Польщі, що є спеціальним органом із

протидії корупції, було створено 2006 року (на той час Індекс сприйняття корупції для цієї країни становив 61). Бюро здійснює контроль за діяльністю органів влади та місцевого самоврядування, у тому числі шляхом відрядження до їх складу своїх представників, а також проведення ревізій та перевірок. Цей орган також здійснює перевірку декларацій майна посадових осіб, контроль законності під час проведення тендерів, використання коштів, наданих ЄС. Бюро активно взаємодіє із Агентством внутрішньої безпеки РП, до компетенції якого належить контррозвідка, захист державної таємниці, боротьба з організованою злочинністю, корупцією, антитерористична діяльність, а також контроль за торгівлею зброєю. Взаємодія здійснюється шляхом проведення спільних операцій, створення спільних оперативно-слідчих груп, обміну інформацією та стажування співробітників. Слід зазначити, що боротьба з корупцією належить до компетенції обох цих відомств, що не вважається в цій країні недоліком. Так само компетенцією обох цих відомств є захист інтересів держави в економічній сфері, що тісно пов'язано із запобіганням корупції. На практиці це часто означає, що матеріали, зібрані оперативним шляхом Агентством внутрішньої безпеки із використанням притаманних спецслужбам методів, надалі реалізуються із залученням Центрального антикорупційного бюро. Як Центральне антикорупційне бюро, так і Агентство внутрішньої безпеки РП активно здійснюють операції із провокуванням хабара для документування корупційних злочинів.

Литва. Згідно з Індексом сприйняття корупції Transparency International [1], 2016 року за рівнем поширення цього протиправного явища ця країна посіла 32 місце із 168 країн світу, що також є досить високим показником – третім у регіоні після Естонії та Польщі. Основним органом, що займається протидією корупції в країні, є Служба спеціальних розслідувань, створена ще у 1997 році. З 2000 року ця структура є незалежною від системи виконавчої влади країни та підвітною лише Президенту держави та Сейму. Служба спеціальних розслідувань здійснює аналіз корупційних ризиків, антикорупційну перевірку проектів нормативно-правових актів і

проведенням тренінгів для посадовців. Протидія корупції також належить до компетенції Департаменту державної безпеки Литви, що має функції, подібні до Агентства внутрішньої безпеки Республіки Польща. Обидва ці органи активно використовують провокацію хабара для документування корупції. Так, Закон Литовської Республіки «Про оперативну діяльність» [2] (ст. 3) передбачає застосування «імітаційної моделі злочинного діяння» як «санкціонованих дій, що формально містять ознаки злочинного діяння чи іншого правопорушення, які здійснюються з метою захисту від злочинного посягання на охоронювані законодавством права та свободи, власність особи, суспільну чи державну безпеку».

Латвія. За Індексом сприйняття корупції Transparency International Латвія посідає 55 місце із 168 країн світу. Державним органом, що здійснює боротьбу з корупцією в цій країні, є Бюро із попередження та боротьби з корупцією, що входить до складу Уряду, яке функціонує з 2002 року і провадить як оперативно-розшукову, так і процесуальну діяльність із протидії корупційним правопорушенням. Бюро розробляє стратегію та державну програму з попередження та боротьби з корупцією, координує діяльність державних органів зі запобігання цьому явищу, контролює дотримання антикорупційного законодавства тощо. Важливою є функція перевірки дотримання фінансових вимог до виборчих компаній, завдяки чому вдалося мінімізувати електоральну корупцію. Бюро користується значною підтримкою в суспільстві – у 2007 році прем'єр-міністр зазначеної країни намагався обмежити діяльність цього відомства й усунути з посади його директора. Це призвело до масових акцій протесту, результатом яких стала відставка прем'єр-міністра та уряду країни загалом.

Естонія. В Естонії відсутній окремий орган, що займається боротьбою з корупцією. Протидія цьому явищу належить до компетенції Бюро з корупційними злочинами Центральної кримінальної поліції, а також Охоронної поліції (інша усталена назва – Поліція безпеки). Останнє відомство теж формально входить до складу МВС країни, але займається контррозвідкою, захистом державної таємниці, конституційного ладу, критичної інфраструктури, протидією тероризму, організованій злочинності та корупції у вищих щаблях

державної влади. Охоронна поліція виконує оперативно-розшукові та слідчі функції. Відповідно до п. 2-2 ст. 6 Закону про спеціальні служби [3], завданням Охоронної поліції є «запобігання та протидія корупції, що становить загрозу національній безпеці, збір та обробка інформації з цією метою». Зазначене положення є відносно новим і набуло чинності з 1 січня 2013 року, але протидією корупції естонська спецслужба займалася й до того часу. Правоохоронні органи Естонії мають право здійснювати операції із провокації хабара. Досить часто такі операції проводили у 1990-х роках. Надалі, з огляду на загальний рівень зниження рівня корупції в країні, потреба в таких діях відпала. Водночас власне наявність права здійснювати такі дії правоохоронними органами має значний профілактичний ефект.

Дослідження досвіду окремих країн Східної Європи у сфері запобігання та протидії корупції дає підстави для таких висновків. По-перше, в ЄС не існує єдиної усталеної моделі побудови антикорупційної системи, з огляду на що посилання на європейські стандарти під час формування національної системи антикорупційних інститутів позбавлене змісту. Така система має формуватися відповідно до наявного стану проблеми та можливостей держави, із урахуванням уже наявної національної моделі. По-друге, допустимим є уповноваження щодо протидії корупції декількох правоохоронних органів з урахуванням специфіки функціонування кожного із них та за умови певної розумної конкуренції, причому важливим є забезпечення відповідних механізмів взаємодії між такими органами.

Список використаних джерел

1. Индекс сприйняття корупції Transparency International 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/index-koruptsiyi-cpi-2016>. – Назва з екрана.
2. Об оперативной деятельности [Электронный ресурс] : Закон Литовской Республики от 20 июня 2002 г. № IX-965. – Режим доступа: <http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/14922>. – Загл. с экрана.
3. Security Authorities Act. 20.12.2000 [Electronic resource] : – Mode of access: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514112013020/consolide>. – Title from the screen.